

Daszkiewicz-Kuthan, Maria

Pierwsze katedry historii techniki na wyższych uczelniach w Polsce

---

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 1/3, 644-646

1956

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

nadesłaną przez prof. Maleckiego, przebieg przeprowadzonej dyskusji został przedłożony najbliższemu Zjazdowi Naczelnej Organizacji Technicznej w sprawie postępu technicznego. Przewodniczący stwierdził, iż dyskusja nie wykazała tendencji antagonistycznych, doprowadzając do wstępnego uzgodnienia niektórych poglądów.

Maria Daszkiewicz-Kuthan

PIERWSZE KATEDRY HISTORII TECHNIKI NA WYŻSZYCH UCZELNIACH W POLSCE

Z początkiem roku akademickiego 1955/56 na Politechnice Warszawskiej ma rozpocząć działalność pierwsza w Polsce katedra historii techniki. W dniu zaś 3-II.1956 rektor Akademii Górniczo-hutniczej w Krakowie przedłożył ministrowi Szkolnictwa Wyższego wniosek Senatu o utworzenie przy tej uczelni analogicznej katedry. Kierownictwo Akademii Górniczo-hutniczej planuje, aby przyszła katedra obejmowała w pierwszym okresie problematykę historii kilku podstawowych gałęzi techniki (górnictwo i hutnictwo), w przyszłości zaś — zajęła się historią wszystkich wykładanych na uczelni dyscyplin. Z proponowanym ośrodkiem badań historycznych związane byłoby Muzeum Górniczo-hutnicze Akademii.

Oba te fakty świadczą, iż zaczyna się konkretnie realizować sprawa będąca od dawna przedmiotem rozważań i dyskusji Komitetu Historii PAN, którego Prezydium opracowało w 1955 r. notatkę dla Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego w sprawie celowości tworzenia katedr historii nauki i historii techniki na wyższych uczelniach. Również Sekcja Historii Techniki i Nauk Technicznych Komitetu zajęła się zagadnieniem katedr historii techniki i odpowiednich wykładów na wyższych uczelniach technicznych. Tak więc już na pierwszym posiedzeniu naukowym Sekcji w 1953 r. dyskutowano tę sprawę w oparciu o referat mgr I. Szczepaniakowej, wracając następnie do tego problemu przy różnych sposobnościach.

W dniu 27 lutego 1956 r. odbyło się w Politechnice Warszawskiej dyskusyjne zebranie pracowników nauki, poświęcone omówieniu działalności przyszłej katedry. Posiedzeniu, w którym udział wzięli również przewodniczący Komitetu Historii Nauki, prof. B. Suchodolski oraz prof. M. Radwan z Akademii Górniczo-hutniczej w Krakowie, przewodniczył rektor Politechniki Warszawskiej, prof. A. Dyżewski. Otwierając zebranie rektor Dyżewski omówił genezę i zakres zadań powstającej katedry, po czym organizator katedry, prof. Olszewski, wygłosił referat *Podstawowe zagadnienia historii techniki i rola katedr historii techniki na uczelniach technicznych*.

Referent przypomniał, iż stały rozwój wszystkich zjawisk wymaga badania ich nie w chwilowym stanie, lecz w dynamicznym rozwoju. Studia nad historią techniki są więc nieodzownym warunkiem zrozumienia dróg jej dawniejszego i przyszłego rozwoju.

Historyk techniki ma obowiązek dostarczenia krytycznie przetrawionego materiału na użytek ogólnych dyscyplin historycznych. Obok tej pomocni-

czej roli historyk techniki może jednak przyczyniać się w sposób istotny do bieżącego postępu badanej gałęzi techniki. Ukazanie bowiem pełnej linii rozwojowej danej dziedziny, od jej początków po stan współczesny, może stać się zarodkiem podjęcia cennych i płodnych nowych koncepcji naukowych.

Zastanawiając się nad rolą katedry historii techniki na wyższej uczelni, prof. Olszewski stwierdził, iż nie powinna ona bynajmniej monopolizować wszelkich prac badawczych i dydaktycznych związanych z historią techniki. Zadaniem katedry będzie przede wszystkim inspirowanie innych katedr do podejmowania prac w tym zakresie, koordynacja badań oraz opieka nad zainteresowaniami naukowymi pracowników naukowych.

Współpraca z innymi katedrami polegać będzie np. na pomocy katedry historii techniki przy opracowywaniu strony historycznej wykładów z poszczególnych dyscyplin (szczególnie poprzez informacje metodologiczne i bibliograficzne), na konsultacji specjalistycznej ze strony właściwych katedr przy badaniach historycznych, podjętych przez katedrę historii techniki itp.

Zadania katedry historii techniki w zakresie rozwijania historycznych zainteresowań pracowników naukowych wykonywane będą przez organizowanie zebrań dyskusyjnych różnego typu. Akcja ta obejmować powinna także studentów, szczególnie starszych roczników; środkiem działania byłyby tu jednak przede wszystkim wykład, którego wymiar można by określić wstępnie na 2 godz. tygodniowo w ciągu semestru. Pożądane będzie także tworzenie studenckich kół naukowych, których praca byłaby połączona z pokazami filmowymi, wycieczkami itp.

Katedra powinna zająć się także przygotowaniem pewnej ilości wykwalifikowanych specjalistów — kandydatów nauk w swej dziedzinie. Zadaniem katedry będzie również ułatwianie przygotowania się do egzaminów kandydackich z dyscypliny podstawowej, przy których wymagana jest — według Zarządzenia Ministra Szkolnictwa Wyższego z dn. 28.V.1953 r. — „pogłębiona znajomość historii rozwoju danej dyscypliny“.

Osobnym zadaniem, które przypisać można katedrom historii techniki, byłaby praca nad historią własnej uczelni oraz pełnienie obowiązków jej bieżącego kronikarza.

Problematyka zadań katedry historii techniki wywołała żywą dyskusję. Wszyscy dyskutanci, przedstawiciele rozmaitych dyscyplin technicznych, uznali rzeczywistą potrzebę tworzenia podobnych placówek. Problem humanizowania techniki stał się w naszych czasach niezmiernie istotny; zapoznanie bowiem pracownika nauk technicznych i inżyniera z dziejami — najpierw jego własnej dyscypliny, a potem coraz ogólniejszych gałęzi nauki — stać się może najwłaściwszą metodą odrobienia niektórych następstw ciasnej specjalizacji.

Przypomniano, iż wielkie umysły Odrodzenia i Oświecenia umiały w twórczy sposób łączyć wiedzę ściśle techniczną z humanistycznym poglądem na świat, a dobre te tradycje odrzucił dopiero wiek XIX. Podkreślono obiecujący grunt, który istnieje wśród młodzieży, dla prób odnowienia owych tradycji. Powodzenie w tej mierze zależy oczywiście od właściwej metody dydaktycznej. Nie mógł dawać dobrych rezultatów taki plan studiów, który np. młodemu entuzjastce lotnictwa pierwsze lata nauki na wyższej uczelni wypełniał wyłącznie podstawowymi przedmiotami teoretycznymi, gdyż ich abstrakcyj-

ność czyniła je pozornie zupełnie nie związanymi z istotnym przedmiotem zainteresowań studenta. Metody takie wynikały z niedostatecznego zrozumienia psychiki młodzieży, która pragnie doraźnego — choćby częściowego — zaspokojenia swych zainteresowań.

W związku z postulowaną w referacie działalnością katedry historii techniki przypomniano w dyskusji pogląd, że historyk konkretnej dziedziny nauki lub techniki musi być jej znakomitym specjalistą. Jeżeliby przyznać rację tym poglądom, aspirantura, która w swym dotychczasowym ujęciu dotyczy tylko młodych absolwentów, nie mogłaby w zasadzie istnieć przy katedrze historii techniki.

W odpowiedzi na te obiekcje prof. Olszewski wyjaśnił, iż, jego zdaniem, konieczne jest stworzenie pewnej podstawowej kadry pomocniczych pracowników naukowych z działu historii techniki, którzy uzyskawszy niezbędne podstawy historyczne będą również pogłębiali swą wiedzę naukową.

Obrady zamknęła wypowiedź rektora Dyżewskiego, który stwierdził, iż katedra historii techniki skoncentrować się powinna na zagadnieniach syntetycznych i metodologicznych, problemy szczegółowe pozostawiając w zasadzie poszczególnym katedrom.

M. Daszkiewicz-Kuthan

KONFERENCJA METALURGÓW I METALOZNAWCÓW Z ARCHEOLOGAMI I HISTORYKAMI

Z inicjatywy Zespołu Historii Polskiej Techniki Hutniczej przy Sekcji Historii Techniki i Nauk Technicznych KHN PAN została zorganizowana przez Instytut Historii Kultury Materialnej PAN i wspomnianą Sekcję Historii Techniki robocza konferencja metalurgów i metaloznawców z archeologami i historykami w Krakowie w dniu 2 marca 1956 roku.

W konferencji wzięło udział około 80 osób z Krakowa, Warszawy i innych ośrodków naukowych. Pierwszej jej części przewodniczył dyrektor Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN, prof. W. Hensel, drugiej — przewodniczący Sekcji Historii Techniki i Nauk Technicznych KHN PAN, prof. E. Olszewski.

W zagajeniu prof. Hensel zaznaczył, że konferencja ma wytyczyć nowe drogi w zakresie badań historycznych nad produkcją i obróbką metali. Archeolodzy od dawna pragnęli nawiązać współpracę z metalurgami. Współpraca taka da obopólne korzyści: metalurdzy będą mogli wyjaśnić procesy technologiczne, pozwalając archeologom na dalsze uogólnienia, archeolodzy zaś pomogą metalurgom do ustalenia etapów w historii techniki i związków pomiędzy postępowaniem technicznym a warunkami społecznymi.

Współpraca archeologów z metalurgami za granicą ma już wielkie osiągnięcia. Tak np. w ZSRR istnieją dwa specjalne ośrodki badawcze: w Moskwie pod kierunkiem prof. Kołczina i w Leningradzie. We Francji kierunek ten reprezentuje prof. Salin, badania podobne prowadzone są i w innych krajach.